

Gospodar in gospodinja

LETO 1934

8. AVGUSTA

ŠTEV. 32

Škodljiva navada

Avgusta in septembra meseca opazujemo pri naših ljubiteljih vrtov in tudi pri kmetovalcih neko ravnanje, ki je v popolnem nasprotju s prirodnimi zakoni in posledica stare slabe navade in nevednosti. Splošna je namreč še danes pri nas navada, da od nekaterih vrtnih in poljskih rastlin **odstranjujejo** še zelene liste in tako rastlino oropajo najvažnejšega organa. To početje smatrajo celo za potrebno in koristno, ker ga povsem napačno utemeljujejo in opravičujejo. Paradižnike oberejo, da ostanejo sama gola stebila, in na njih zeleni plodovi, koruzi odžanjejo vrh z vsemi še zelenimi listi dol do še zelenega, nezrelega storža, krompirju požanjejo ponekod še zeleno cimo tja do tal, zelena, korenju, pesi obirajo liste noter do srčnih listov — vse to v napačnem mnenju, češ da pospešujejo z odstranitvijo listov, zorenje in debelenje plodov, gomoljev in korenov. Tako ravna marsikje tudi z zeljem in drugimi kapusnicami. Neuki cepljači, ki okulirajo vrtnice, hite porezati vse zelenje z divjaka, češ, da se bo potem oko rajše prijelo.

Tako ravnanje je vedno v veliko škodo rastlini in dosežemo z njim vselej nasprotno od tistega, kar želimo. Paradižniki ne morejo zoreti brez listov, koruza ne zori tako kakor bi morala, ako rastlino odsekamo še zelen vrh, krompir ne bo debelejši, ampak bo nekako posilji pozorel, ako mu požanjejo še zeleno cimo, zelena, pesa, korenje se ne more debeliti, ako mu obiramo liste, tudi zelnate glave ne bodo prvovrstne, ako venomer odstranjujemo zunanje, še zdrave in zelene vehe, kakor marsikje delajo.

Vsi, ki tako ravnaajo z rastlinami, ne vedo kakšen posel opravljajo listi in ka-

ko važno je, da ima rastlina čimveč zdravih in popolnoma razvitih listov. Naj torej pojasnimo v nekaterih stavkih bistvo prehrane rastlin in delovanje listov.

Listi opravljajo pred vsem tiste posle, kakor pri živalih želo d e e. Kakor brez želodca ne more živeti nobena žival, kaj šele da bi rastla, podobno tako je tudi pri rastlini čez poletje, dokler je zelena in se razvija. Korenine sprejemajo iz zemlje v vodi raztopljene rudninske snovi. Ta raztopina se vzdiguje po rastlini do listov. Tam se ustavi in se s pomočjo solčnih žarkov in listnega zelenila prebavi, t. j. pretvori v **organske snovi** torej v staničnino škrob, sladkor itd. Šele ta v listih prebavljena ali kakor pravimo usvojena hrana se razdeli potem po vsej rastlini in se kopiči posebno ondi, kjer jo rastlina potrebuje. Velik delež dobe plodovi, gomolji (krompir), korenine (korenje, pesa, zelena itd.) in **le od te** v listih prebavljene hrane se morejo debeliti in zoreti. Vrhutega so pa listi tudi rastlinska pljuča; po njih sprejema rastlina zrak — diha. Slednjič odpravlja rastlina skozi liste vso preobilno vodo, ki prenaša rudninsko raztopino iz zemlje po koreninah v liste.

Opisano delovanje listov je sicer na zunaj nevidno in neopazno, vendar pa tako istinito, da ga vsakdo, ki hoče malo pomisliti, iz raznih pojavov prav lahko spozna. Rastline so sicer v primeri z živalmi precej bolj trdožive. Ako jih nasilno oropamo listov, ali ako liste uniči kaka bolezen, ne odmrjejo takoj, ampak skušajo škodo popraviti tako, da poženejo iz prihrankov nove liste. Ako pa večkrat izgube liste in so prihranki prebavljene hrane porabljeni, mora rastlina poginiti, ker se ne more živiti s surovo,

neprebavljeno rudninsko hrano, pa če je ima še toliko na razpolago.

Pametnemu človeku, ki se praktično bavi z negovanjem rastlin, bo to kratko pojasnilo zadostovalo za spoznanje, da **nasilno odstranjevanje zdravih listov v dobi rasti, rastlini na noben način ne more koristiti, ampak le škodovati.**

Najbolj očiten zgled, kaj pomenijo listi rastlini, nam nudi v ogromnem obsegu vinska trta. Dokler ima zdrave, zelene liste, se trta lepo razvija in grozdje se vidno debeli, mehča in zori. Ko pa listje napade znana bolezen peronospora, naglo odmrije, se posuši in odpade. Rozge ostanejo gole, samo zeleni grozdi

obvise na njih. Toda od trenutka, ko odpade listje s trte, se plod ne gane nikamor in kljub temu, da ne pogreša ne solnca, ne hrane v zemlji, ne dozori niti ena jagoda, ampak kmalu vse odpade. Tak pojav opazujemo tudi pri sadnem drevju in na raznih drugih rastlinah. S propadom listov propade vsa rastlina.

Pomnite torej enkrat za vselej in uvažujte: Dokler je list zelen, zdrav in se trdno drži rastline, **ji je potreben** in ga je treba obvarovati pred vsako poškodbo. Šele tedaj, ko porumeni in se rad odloči od rastlin, je opravil svoj od prirode mu določeni posel. Šele tedaj ga smemo brez škode odstraniti. H.

Ne obtrguj krmske pese

Ponekod je od nekdaj v navadi, da začnejo že avgusta in septembra obtrgavati zlasti krmski pesi pa tudi drugim njivskim pridelkom zelene liste za krmiljenje prašičev. Je pa tako obtrgavanje krmske pese velika gospodarska napaka, ki precej povzroči, da ostane tamkaj, kjer se to dela, pridelek krmske pese nizek.

Ko bi se pri tem nabiranju prašičje krme obtrgali previdno le zunanji že orumeneli listi, bi s tem krmska pesa ne utrpela nobene nadaljnje škode. Toda v resnici ne ostane samo pri nabiranju orumenelih listov, pač pa se potrga večasih polovica vseh listov ali celo več v dobi, ko je krmska pesa še v najboljšem razvoju in rašči. S takšnim ravnanjem odvezamo krmski pesi njene najvažnejše organe, ker listi so za rastline obenem pljuča pa tudi tovarna redilnih snovi. Glavna vrednost krmske pese je v množini sladkorja, ki ga je v njej lahko 6 do 9 ali tudi več odstotkov poleg manjših količin beljakovin, soli in vitaminov. Čim več je sladkorja, tem trpežnejša je krmska pesa. V zimskih shrambah je krmska pesa živo bitje, ki diha in z dihanjem se počasi zniža njena zaloga sladkorja. Zato pa se nam najbolj izplača in se da več mesecev ohraniti le krmska pesa, v kateri je obilo sladkorja. To pa

tudi opravičuje in priporoča pridelovanje dveh, treh sort krmske pese, ki se pred vsem razlikujejo po množini sladkorja. Zelo vodena sorta, ki ima najmanj sladkorja in da najvišji pridelek, je najmanj trpežna in jo zato moramo najprej pokrmiti. Druga bolj sočna in okusnejša sorta, ki da nekoliko manjši pridelek nego prejšnja, se pa lažje in boljše dlje časa ohrani, pride na vrsto za krmiljenje šele za prvo. Tretja najbolj sladka sorta krmske pese ni tako obilna v pridelku, se pa da ohraniti do zelene krme in pride kot najtrpežnejša zadnja na vrsto pri zimskem krmiljenju živine.

Kakor že omenjeno, so listi oni organi, po katerih se prcizvaja sladkor v krmski pesi. V teh se tvori najprej skrob, ki odide pretvorjen v sladkor iz listov v peso samo. Če torej odtrgamo krmski pesi več ali manj zdravih zelenih listov, ji z odtrganimi listi znižamo možnost proizvajanja skroba oziroma sladkorja. Dognalo se je, da s sto kilogrami prezgodaj odtrganimi listi zmanjšamo pridelek krmske pese lahko za dvesto kilogramov. Marsikdo pa napravljene škode ne spozna, ker odstranjene liste nadomestijo kaj kmalu zopet nanovo zrasi listi. Zato pa se zdi, da je s tem vsa škoda zopet popravljena in vse v polnem redu. V resnici pa ni vse

tako enostavno, kakor si morda kdo misli. Novi nadomestni listi krmске pese so zrastle na račun redilnih snovi v krmски pesi sami. Ta uporaba redilnih snovi pa občutno moti zbiranje sladkorja in drugih snovi v krmски pesi. Zaradi tega trpi teža in kakovost krmске pese in sploh ves pridelek. Vsled obtrgavanja pridelamo manj krmске pese, v kateri je manj redilnih snovi, zlasti manj sladkorja. Tudi krmска pesa slabo dozori in je tudi zategadelj manj trpežna. Ko jo jeseni spravimo v kleti in podsipnice, začne v njih kmalu gniti in jo navadno tudi veliko segnije.

Kdor torej hoče doseči dober in trpežen pridelek krmске pese, naj nikar ne obtrgava njenih listov za krmljenje prašičev. Ta slaba navada tudi v sušnih letih zelo škoduje, ko krmска pesa že radi suše navadno precej trpi v svojem razvoju, ki ga z obtrgavanjem le še bolj otežkočimo. Toliko bolj neumestno in napačno pa je obtrgavanje krmске pese v letih, ko ni suše in je tu za prašiče vse polno drugih krmil

tudi še avgusta in septembra. Kdor res hoče krmiti v teh mesecih zeleno listje krmске pese, naj prideluje nalašč v ta namen na kakšnem koščku njive blizu doma krmско peso, ki jo potem predčasno poruje, opere in pokrmi prašičem z listjem vred. To je bolj enostavno. V ta namen lahko poseje ali posadi krmско peso tudi bolj na gosto in naj ji gnoji z gnojnico, da se vse pesino listje čim bujnejše razvije. Vso krmско peso pa, ki je določena za zimsko krmljenje goveje živine ali prašičev, pa pustimo, da se nemoteno razvija.

Prašiče lahko tudi avgusta in septembra krmimo z zeleno krmo, le moramo pravo zbrati. Mlada detelja je najboljša. Je pa tukaj tudi strniščna detelja, lucerna, otava, otavič (vnuka) in različni mladi plevel za krmljenje prašičev. Kdor pa krmi zdaj prašičem zeleno pesino listje, tak zapravlja redilne snovi, ker zabrani raščo krmске pese in si zmanjša pridelek krmске pese za zimo, ko jo je navadno vedno veliko premalo. P.

Grašica – prva spomladanska krma

Večina naših živinorejcev težko pričakuje spomladi prve zelene krme, ker je vsled dolge zime zmanjkalo živini dobrega sena in korenstva. Umestno je torej, da vsak kmet že sedaj skrbi, da pride njegova goved, po suhi klaji čimprej do nekaj zelenega. Izmed njivskih rastlin raste spomladi najhitreje rž, toda mnogo bolj tečna je grašica. Če pa gojimo zmes obeh, dobimo najbolj zgodnjo in zelo izdatno zeleno krmo, ki zaleže veliko več kot detelja ali trava. Teh je itak škoda kositi, dokler so še slabo razvite.

Grašico gojimo v zmesi z ržo radi tega, ker nam mešance več vržejo nego čiste posetve. Razen tega se grašično slabotno steblo spenja kvišku ob rži, ki se jo oprijemlje s svojimi vilicami. Izmed žit vzamemo za ozimno grašico najrajši rž, ker spomladi najprej požene in se krepko razraste; posebno prikladna je ivanjska ali košata rž. Za letno grašico

nam pa služi oves. To zmes sejemo najboljše blizu hiše, da si jo lahko vsak čas nakosimo za zeleno klajo.

Grašica da kot me'u jčnica zelo tečno beljakovinsto hrano, ki po dolgem zimskem suhem krmljenju izredno ugodno učinkuje na živino, zlasti pa na mlečnost krav. Dobro vpliva na prebavo tudi rž, ki preprečuje napenjanje.

Koristi, ki jih nudi grašica, ne tičijo samo v krmi, ampak tudi v njenem vplivu na zemljo. Ona obogati prst na dušiku zato vse rastline, ki jih sejemo po njej, zelo dobro uspevajo. Zlasti pesa se po njej debeli. Nadalje duši plevel in pušča tla čiste, ker jih močno zasenčuje in s tem pospešuje njeno godnost.

V strokovnih listih se večkrat zamenja grašica z grahoro in se misli, da je oboje isto. To ni pravilno. Grahora je posebna vrsta graha, ki ga pridelujemo za krmo; pravilna njegova označba bi bila prav za prav krmски grah. Po

svojem semenu je bolj podobna grašici, po svoji vnanjosti in rasti pa navadnemu grahu. Seme je drobnejše kot grahovo in debelejšje kot grašično. Po barvi je drobno pisano, to je posuto s črnimi pikami. Grašica je druga vrsta stročnice, ki ima od graha različno rast. Imenujemo jo lahko krmska grašica, da jo razločujemo od navadne grašice, ki jo poznamo kot plevel med žitom. Grašično seme je drobnejše, bolj okroglo ter navadno črne barve. To je bilo treba pojasniti, da ne bo zamenjave med semenom.

Grašice za krmo imamo dvoje vrst: ozimno in jaro ali letno. Med ozimnimi podvrstami poznamo še kosmato ozimno grašico, ki je bolj primerna za lahke slabe zemlje; na dobrih tleh da pa več košnje. Panonska grašica prenaša zimo posebno dobro in vrže več nego obe prejšnji. Jara ali letna rž ne prenese tako dobro zime, zato jo sejemo le spomladi ali poleti. Da več zrnja, je pa cenejša kot ozimna; zato moramo paziti, da ne dobimo namesto ozimne grašice letne, ki težko prezimi, ampak večinoma pomrzne.

Ozimno grašico sejemo avgusta ali septembra; čimprej, tembolje, da se pred zimo doobra vkoreninči in po možnosti da že eno košnjo. Za setev vzamemo po pol do dve tretjini rži in eno tretjino do polovice grašice. Za ročno setev potrebujemo na oral 60—80 kg rži in 40 do 60 kg grašice; na glavo živine posejemo 100 do 200 četvornih metrov prostora.

Da rž bujneje raste, pognojimo njivo s hlevskim gnojem, grašici pa ustrezemo s superfosfatom, ki ga damo 100 do 150 kilogramov na oral.

Če sta se grašica in rž jeseni dobro obrastli, ju pokosimo prvič že pred zimo, toda ne preizkzo, ker se morata pred snegom še nekoliko okrepiti. Prva spomladanska košnja je že sredi aprila, druga pa maja meseca, po kateri njivo preorjemo in najuspešneje posadimo peso. Pri prvi košnji prevladuje rž, pri drugi grašica. Prva košnja pride mnogo prej kot detelja ali lucerna, druga pa že po prvi košnji detelje. Ker je seme gra-

šice precej drago, priporočamo, da se pusti spomladi del njive za pridobvanje semena za domačo rabo. Ko je zmes dozorela, jo požanemo in omlatimo. Tako dobimo že mešanico grašice in rži. Na oral pridelamo do 10 stotov tega mešanega zrnja.

Jara ali letna grašica je pripravna za zeleno krmo poleti in pozimi. Za porabo poleti jo sejemo zgodaj spomladi, za jesensko krmo pa po strnišču. Najbolje se izplača strniščna setev, če se zvede takoj po žetvi. Za mešanico s letno grašico je najprimernejši oves, ki ga pa sejemo le četrtno od grašice; na oral 80—90 kg grašice in 20—25 kg ovsa. Ta zmes poleti hitro raste in traja njen razvoj 80 do 90 dni. Kosi se pa lahko še mnogo prej, ko začne grašica cveteti. Glede gnojenja setve itd. velja isto kot za ozimno grašico. Pomladi sejemo to zmes čimprej, po možnosti še pred ovsem. Košnja pride tedaj že početkom junija med prvo in drugo košnjo domače detelje. Po jari grašici izborna uspeva vsako ozimno žito. V vlažnih krajih jo lahko sejemo vse poletje.

Večkrat sejemo letno grašico na pomlad zaradi zrnja, ki je izvrstno tečno krmilo za živino. Ko je grašica dozorela, jo pokosimo in spravimo, zemljišče pa pognojimo in plitko preorjemo. Od izpadlega semena zraste grašica zopet gosta in da jeseni lepo košnjo. Ta samosevka je takorekoč zastoj. Sicer pa sejemo tudi letno grašico večinoma avgusta na strnišče, da imamo pozno jeseni dovolj zelene klaje. Tam pa, kjer prej zapade sneg in grašico pokrije, ni taka škoda, ker nam služi tedaj za zeleno gnojenje. To nadmešča hlevski gnoj in izredno izboljša zemljo, na kateri zlasti koruza izvrstno uspeva. Omeniti pa moramo, da je poletna in strniščna setev zelo odvisna od vlage in da se na suhih tleh in v suhem podnebjju večkrat ne sponese. V ugodnih razmerah pa vržeje take mešanice, če jih pokosimo za seno do 120 stotov na hektar.

Iz navedenega razvidimo, kako važna je ta krmska rastlina za našo živinorejo, pa tudi za poljedelstvo in da jo žal naši kmetje še premalo obrajtajo.

Godnost mladih svinj za pripust

Prezgodnja uporaba mladih plemenskih svinj za plemenitev spada med glavne napake, ki se delajo pri nas v prašičjereji. Lahko rečemo, da se tukaj največkrat greši. Žival se mora najprej sama razviti in dorasti, potem šele je tukaj zadostno jamstvo, da lahko dobimo od nje tudi lepe mladiče. Le dobro razvite svinje z dobrimi lastnostmi nam morejo redno dati številne krepke mladiče, ki jih tudi z obilnim mlekom lahko vzredijo. Povsem dobre plemenske svinje moramo seveda tudi čim dlje časa ohraniti za pleme. Ko dobimo od takih svinj že deset ali več gnezd puiškov, šele potem je tukaj pravi čas, da takšne plemenice spitamo in zakoljemo.

Kdaj pa doraste prašič? Na splošno velja, da doraste prašič, ko je okrog eno leto star. Zato bi na splošno ne smeli začeti uporabljati za pleme pred enim letom ne svinje in ne merjasca. Vsi prašiči pa se ne razvijajo enako hitro. Lahko opazujemo, da se nekateri prašiči bolj hitro razvijajo in dosežejo gotovo težo že pred letom starosti, drugi pa včasih šele pozneje. Zategadelj ne more biti vedno merodajno samo starost, temveč tudi ves razvoj živali, ki jo usposobi, da jo lahko brez škode začnemo rabiti za pleme. Zato je v redu, če zgodaj zrele, hitro rasle in dobro

razvite mlade svinje, ki imajo preko 100 kg žive teže, začnemo rabiti za pleme in jih pripustimo k merjascu, ko so približno devet, deset do dvanajst mesecev stare. Zelo nepravilno in v ogromno škodo prašičjereje pa ravnajo oni gospodarji in gospodinje, ki vodijo k merjascu šest do sedem mesecev stare svinjke. Takšne živali, ki niso še dorastle in potrebujejo še za dograditev lastnega telesa še veliko redilnih snovi, ne morejo potem nikdar več postati dobre in krepke doječe svinje in tudi ne vzrediti zdravih, rastlih in krepkih mladičev. Kjer uporabljajo premlade živali za pleme, tam ni prav nobena čuda, če ni prašičjereja uspešna in dobičkanosna. Navadno se pridruži takšni nepravilni prašičjereji še neprimerno in slabo krmljenje živali.

Na splošno lahko rečemo, da se le redko zgodi pri nas, da bi mlade svinje prepozno pripustili. Lahko pa trdimo, da se pri nas povprečno izvrši pripust mladih svinj k merjascu prej prezgodaj in večkrat tudi mnogo prezgodaj nego prepozno. Zato skušajmo to veliko napako mnogo prezgodnje pripustitve mladih svinj že v bližnji glavni plemenilni dobi odpraviti, kar bo le v veliko gospodarsko korist vam vsem, ki se pečate s plemensko vzrejo prašičev. P.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Pranje nekdanj in sedaj

(Konec)

Kuhanje perila

Izprano perilo skuhajmo, da se raztope še tiste snovi nesnage, ki so ostale od namakanja. Kuhanje perila ni samo zato, da se perilo razkuži (to se zgodi tudi pri likanju), kakor marsikdo misli. Kuhanj je važno iz vzroka, ker se pri tem raztope vse maščobne snovi. Ob enem se perilo že med kuhanjem deloma tudi mehanično drgne s tem, da ga več-

krat premešamo in da vrel lug valovi med njimi. Zato ne sme biti kotel ali lonec nikoli preveč poln, da se voda lahko giblje med perilom in da ga lahko mešamo, odnosno obračamo. Isto je tudi pri kuhanju perila v pralnih strojih, ki imajo vsi v notranjosti kotel, v katerem je kovinski stožec s cevjo. Lug se v kotlu, odnosno v stožcu segreje, začne vreti in se požene skozi cev na vrh, kjer se na razpršilcu (odprtina nastavka) raztrosi preko perila. To se potem ponavlja; lug se pretaka stalno skozi perilo in izloči brez trenja vso nesnago iz perila. Da se

nesnağa bolj odstrani, denimo v vodo za kuhanje dobro milo ali pralno sredstvo. Pri pralnih praških se ravnajmo vedno točno po navodilu. Dober je kot dodatek (za kuhanje) tudi terpentini in za zelo umazano perilo malo salmiaka. Najbolj umazana mesta na perilu posebej namilimo, nato pa kuhajmo tako perilo četrť ure.

Pravilno namakanje in kuhanje perila nam odvzameta ročno trenje, če uporabljamo dobre pralne pripomočke. Razen stroja za pranje, ki ni nujno potreben, moramo izbrati za pranje le najboljše vrste mila in drugih pralnih sredstev. Dober pralni prašek, odnosno dobro milo naredi ročno trenje nepotrebno, kar je za gospodinjstvo naravnost velikega pomena, ker štedi čas, moči in perilo. Dobro milo mora biti učinkovito, a ne škodljivo. Takega porabimo tudi manj, kakor onega slabše vrste. Sedaj se dobivajo že mila, ki imajo poleg brezhibne sestave še dodatke takih snovi, ki tope maščobe in beljakovino. Dobro je terpentínovo milo, ki močno raztaplja nesnažo in zato lepo pere. Kadar hočemo, da se nam perilo pri pranju tudi obeli, tedaj si izberimo pralno sredstvo, ki ima v sebi kisik («radion»). V lepem vremenu pa lahko belimo na trati.

Izplakovanje perila

To delo je zelo važno, ker moramo ob tej priliki še dostikrat odstraniti kakšen madež, ki je ostal pri kuhanju. Skuhano perilo pustimo v isti vodi lahko eno uro, nato pa ga vzemimo iz kotla, ga izplaknimo najprej v vroči, potem pa še v topli vodi. Če se pokaže še kje kakšen madež, ga z ročnim trenjem odstranimo. Naposled izplaknimo perilo do čistega. Kakor pranje, tako je tudi izplakovanje v trdi vodi težavno in je v njej težko dobiti lepo perilo. Zato bodi prva voda za izplakovanje zelo vroča in dodajmo ji tudi prav malo soli (ali boraksa). Vode naj ne bo preveč. Perilo v njej krepko premikajmo, da gre milo, odnosno luğ iz njega. Druga voda je lahko manj topla in je je tudi lahko več kakor prve.

Izplaknjeno perilo ovijmo in pustimo

posušiti. Perila ne smemo nikoli preveč ovijati, ker se s tem pokvari. Rajši obesimo malo bolj mokrega na solncu in ga pustimo dlje časa na solncu, ker se nam pri tem tudi bolj obeli. S. H.

KUHINJA

Praženi piščanci z majaronovo omako. Osnaženemu in nasoljenemu piščancu vložim v votlino šop majaronovih vršičkov. V mast ali surovo maslo natresem drobno sesekljana majaronova peresca. V tej dišavi pražim piščanca do mehkega. Nazadnje pridenem še žlico kisle smetane in okisam z limoninim sokom. Meso razrežem, šop majaronovih vršičev odstranim, ter polijem s precejeno omako.

Piška v papriki. Piščanca zrežem na kose. Te nasolim in pražim na masti ali surovem maslu, na katerem sem zaručmenila precej čebule in pridejala za noževo konico paprike, nato malo zalijem in primešam kisle smetane, razmotane in zgoščene z žlico moke. Nazadnje omako pobarvam s pretlačnim kuhanim paradiznikom. Kot pridevek dam široke rezance, makarone, žličnike, emoke ali popečen krompir.

Korzna torta. Štiri rumenjake mešam s 16 dkg sladkorja. Pridenem dve žlici ruma, sok ene limone, lupine od pol limone in malo vanilijnega sladkorja. Vse skupaj prav dobro zmešam. Nato narahlo primešam sneg štirih rumenjakov in 12 dkg ostre koruzne moke ali zdroba. Obod (model) namažem z maslom, potreseš z moko in stresem testo vanj. V precej vroči pečici pečem torto dobre pol ure. Pečeno in napol ohlajeno potreseš z vanilijinim sladkorjem. Lahko jo tudi namažem s poljubno mezgo. V ta namen mora biti torta popolnoma shlajena. Shlajeno prerežem čez pol in namažem z mezgo. Površje okrasim z ledom. Za led rabim 14 dkg sladkorja in štiri žlice malinovega ali jagodovega soka. Sladkor in sok mešam četrť ure. Nato denem na štedilnik, da se segreje. S segretim polijem torto po vrhu. Da se led osuši, denem za nekaj časa torto v pečico.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Dunajski živinski sejem. Goveji sejem 30. julija je beležil 677 volov, 502 bika in 438 krav, skupno 1617 glav. Iz Avstrije je bilo 1170, iz inozemstva pa 447 glav. Cene v šilingih (1 šiling = 8.60 Din) za 1 kg žive teže: voli 0.80 do 1.28 šil., biki 0.72—0.95 šil., krave 0.75 do 0.97 šil., klavna živina 0.50—0.70 šil. Kupčija je bila dobra, I. voli so se podražili za 8—10 grošev, II. za 6—10 gr. in III. za 5—70 grošev; dobre krave pa za 2—3 groše pri kg, biki so pocenili za 1—2 groša, med tem ko se je klavna živina komaj ohranila pri cenah prejšnjega tedna. — Na prašičji sejem 31. julija je bilo pripeljanih 8009 pršutarjev in 7855 špeharjev, skupno 12864 glav: iz Avstrije 6177, iz inozemstva 6687. Cene v šilingih za 1 kg žive teže: špeharji I. 1.24—1.26, stari 1.12—1.22, kmetski 1.25—1.30, pršutarji 1.26—1.55, izjemoma 1.60. Kupčija je bila najprej živahna, pozneje pa mirna. Cene za pršutarje so narasle za 10—15 in celo več grošev pri kg. Cene madjarskih veleposestniških špeharjev so narasle za 7, kmetskih za 5—6 in križanih za 10 do 15 grošev pri kg.

Mariborski živinski sejem dne 31. julija. Prigon je znašal 8 konj, 90 volov, 321 krav in 11 telet, skupno 446 glav. Prodanih je bilo 261 kosov. — Povprečne cene za 1 kg žive teže so bile sledeče: debeli voli 3—4 Din, poldebeli voli 2—2.50 Din, vprežni voli 3 do 3.25 Din, biki za klanje 3—3.25 Din, klavne krave, debele, 2.50—3.75 Din, plemenske krave 2—2.25 Din, krave za klobasarje 1.5—2 Din, molzne in breje krave 2.50—3 Din, mlada goveja živina 3—4 Din, teleta 4—4.50 Din.

Mariborski prašičji sejem dne 3. t. m. Dovoz na ta sejem je znašal 305 prašičev, ki so bili prodani po sledečih cenah: mladi prašiči 5—6 tednov stari po 75—100 Din, 7 do 9 tednov stari po 120—150 Din, 3 do 4 mesece stari po 250—300 Din, 5 do 7 mesecev stari po

320—350 Din, 8 do 10 mesec stari po 400—550 Din, eno leto stari 550—600 Din. Kilogram žive teže je stal 5—6 Din, kilogram mrtve teže pa 8.50—9.50 Din. Prodanih je bilo 75 prašičev.

Ljubljanski živinski sejem dne 1. t. m. Prignanih je bilo: 67 volov, 30 krav, 17 telet, 173 prašičev za rejo in 102 korna. Prodanih pa je bilo: 25 volov, 16 krav, 12 telet, 95 prašičev za rejo in 17 konj. Cene so ostale enake zadnjemu sejmu.

CENE

Žitno tržišče. Cene na borzi v Ljubljani dne 31. julija. Pšenica baška 79 do 80 kg 155 do 157.50 Din, baška 80 kg 1% 157.50—160 Din, koruza popolnoma suha, za mletev, zajamčene kakovosti 147.50—150, moka baška Ogg 250—255 Din, banatska Ogg 255—260 Din za 100 kilogramov.

Cene na borzi v Novem Sadu dne 3. t. m. so bile sledeče: za pšenico so cene ostale neizpremenjene. Oves baški, sremski in slavonski 68—70 Din, banatski 65—67 Din, baški ladja 69—71 Din za 100 kg. Ječmen baški in sremski novi 65—66 kg 80—90 Din, baški in sremski proletni 67—68 kg 102.50—105 Din. Koruza baška 83—85 Din, baška okol. Sombor 84—86 Din, banatska 82 do 84 Din, sremska parit. Indjija 83 do 85 Din, baška ladja Sava 92—94 Din, baška ladja Donava, Tisa in Begej 93 do 95 Din za 100 kg. Cene za moko neizpremenjene. Otrobi baški in sremski v juta vrečah 73—75 Din, banatski v juta vrečah 70—72 Din, baški v juta vrečah ladja 74—76 Din za 100 kg. Rž in fižol ne notirata. Tedenca neizpremenjena. Promet srednji.

Cene v Novem Sadu dne 4. t. m. Vse je ostalo neizpremenjeno. Tedenca neizpremenjena. Promet srednji.

Človeku ni zameriti, če se ponaša s svojim rojstnim dnevom, kajti brez rojstva bi ne mogel priti na ta puklasti sve:

PRAVNI NASVETI

Nejasen obračun. B. A. C. — Na svoji hiši ste imeli vknjiženega dolga za 140.000 Din. Hišo ste prodali kupcu za 160.000 Din, ki bi jih moral kupec do 120.000 Din plačati v gotovini, dočim bi 40.000 Din prevzel vknjiženega dolga. Kupec Vam je izplačal le aro v znesku 15.000 Din, ostanka pa ne more, pač pa bi prevzel ves vknjiženi dolg, s čimer je zadovoljna tudi posojilnica. Vi se temu profitirate, ker ste hoteli dobiti v roke gotovino in bi sto gotovino hoteli sami izplačati dolg v posojilnici in bi za to dobili 24% popusta na dolgu. Vprašate, če se smatra prevzeti dolg za izplačan, ako Vam vrne posojilnica zadolžnico in če tudi v tem slučaju lahko zahtevate 24% popusta. — Če ste se s kupcem dogovorili, da Vam bode določenega dne izplačal kupnino v gotovini, a tega ni storil, potem kupec s svoje strani pogodbe ni izpolnil in Vi lahko zahtevate razrušenje te pogodbe in smete od kupca terjati tudi morebitno odškodnino. — Če Vam posojilnica vrne zadolžnico o danem posojilu, se smatra, da je to posojilo poravnano in ne more posojilnica po vrnitvi zadolžnice od Vas nogo no zahtevati povračilo posojila. — Glede 24% popusta pri takojšnjem plačilu dolga ste v zmoti. Če je bil Vaš dolg zasčiten, sme sedaj računati posojilnica le 6,02% za obresti. Če ta dolg vrnete preje, kakor je določeno v uredbi, imate pravico, da se za vsako skrajšano leto ostanek dolga (t. j. glavnica in 6,02%) zmanjša za 2%. S predčasnim plačilom se torej znižajo obresti dolga za 2%, dočim se od glavnice nič ne odbije.

V zakup dani mlin. S. R. M. — Po smrti Vašega očeta je Vaš skrbnik s pristankom sodišča dal v našem mlin, ki spada k posestvu Skozi pet let je v tem mlinu mlél najemnik sam, v šestem letu, t. j. lani pa je dobil nekoga mlinarja, ki je za njega mlél. Letos ste postali polnoletni in hočete sami mlét v mlinu s pomočnikom. Pravočestno je skrbnik odpovedal najemniku, ta pa svojemu podnajemniku, ki pa s tem ni bil zadovoljen. Zato je nalašč napravil škodo pri kamnih in stopah. Najemnik pravi, da te škode ni dolžan povrniti, podnajemnik pa ni nič vzeti. Vprašate kdo je odgovoren za škodo? — Če bi škoda na mlinu nastala slučajno, n. pr. vsled neadnega povodnil, potem mora škodo trpeti gospodar sam. Ker pa je škoda nastala vsled zlorabe, je za škodo, povzročeno po podnajemniku, odgovoren poleg podnajemnika tudi najemnik. Pravico nimate, da zahtevate povračilo te škode — v slučaju pravde jo bodo ugotovili izvedenci — tekem enega leta po prevzemu mlina, sicer ta pravica za Vas prestone.

Za stavo obljubljeni stvar se ne more iztožiti. Spomladi ste stavili z znancom za 100 dinarjev, da je usajeno drevo jablana, on pa je trdil, da je hruška. Izkazalo se je, da imate

v prav. Sedaj vam pa noče izplačati navedenega zneska. Kaj storiti? — Takšna stava ne velja. Denar bi bili morali takoj izročiti ali ga položiti pri kakšni drugi osebi. Iztožiti se pa ne da. Zato ne morete ničesar ukreniti, ako vam nasprotnik prostovoljno ne izroči denarja.

Znižanje dednega deleža. I. M. V. — Leta 1919. ste položili kot dedni delež pri sodišču 7000 kron. Sedaj vam je pa davčni urad izročil hranilnično knjžico, ki se glasi na 77 dinarjev 67 par. Radi bi pojasnila, zakaj se je dedni delež tako znižal. — Vaše vprašanje je nerazumljivo. Vloga se ni mogla drugače znižati, kakor z dviganjem denarja. Morda ste bili mladoletni, pa je varuh dvigal denar za vaše potrebe. Pojdite k sodišču in vprašajte varuškega sodnika, kaj se je zgodilo z vlogo; ali pa se oglasite pri dotični hranilnici. Tam boste gotovo vse zvedeli.

Nezvesta žena. S. N. — Radi bi vedeli, kaj vam je storiti proti nezvesti ženi in proti zapeljivcu. — Ako ne morete zlepa žene pripravi, da neha s takšnim nemoralnim življenjem, lahko poizkusite s kazensko sodnijo. Postava je za prešestnike zelo stroga in predpisuje, da se kaznuje z zaporom do enega leta mož ali žena zaradi prešestvovanja, ki bi ga eden izmed njiju izvršil z drugo osebo, katere se prav tako kaznuje z isto kaznijo. Pregarjati se začne storilec na težno razžaljenega soproga.

Davek osebe, ki ima deset otrok. S. A. P. — Čitali ste, da boste tako dolgo oproščeni davkov, dokler najmlajši otrok ne izpolni 14 let. Deset otrok imate, od katerih je najmlajši star deset let, pa ste vseeno prejeli nalog za plačilo davka. Zakaj? — Najbrž presega vaš davek po vseh davčnih oblikah 500 Din. Po letos spremenjeni postavi morajo imeti osebe z devetimi ali več otroki, ki hočejo biti oproščene davkov, dva pogoja: 1. njih odmerjeni davek ne sme presegati 500 Din in njih najmlajši otrok ne sme biti starejši od 14 let.

Zgradarina od praznega stanovanja. J. K. — Ko se je najemnik pred enim letom izselil, ste o tem obvestili davčno upravo, misleč, da ne bo treba več plačevati zgradarine. Sedaj ste pa prejeli od davčne uprave obvestilo, iz katerega je razvidno, da se vam je naložila zgradarina v isti višini, kakor prej, ko ste imeli najemnika v hiši. Zakaj takšno postopanje? Ali je treba pritožbo proti previsoki odmeri zgradarine kolkovati in kako? — Postopanje davčne uprave povsem odgovarja zakonu. Zgradarini so namreč zavezane tudi zgradbe, ki niso oddane v najem. Na višino zgradarine ne vpliva, če zgradba stoji prazna. Zato vam so odmerili enako visoko zgradarino, kakor ste jo plačevali prej, ko ste imeli najemnika. Proti previsoki ali nepravilni odmeri se smete pritožiti v 30 dneh, računši od dneva, ki sledi vročitvi plačilnega naloga. Pritožba se vložijo pri davčni upravi in se mora kolkovati s kolkom za 2 Din. Pritožbe rešuje finančna direkcija.

(Nadaljevanje.)